Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Col·lecció del Centre d'Interpretació del castell de Gelida

Gelida

Ubicació

Comarca:	Alt Penedès
Lloc/Adreça:	Interior del castell de Gelida.
Alçada:	270

Coordenades:

Latitud:	41.436297065368
Longitud:	1.8692529201508
UTM Est (X):	405531
UTM Nord (Y):	4587809

Classificació

Número de fitxa	08091 - 175
Àmbit:	Patrimoni moble
Tipologia	Col·lecció
Estil / època:	Ibèric Medieval Modern Contemporani
Segle	X-XX
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	L'espai té problemes d'humitat i de temperatures molt oscil·lants segons l'època de l'any. Les peces en general estan en bon estat i se'ls fa manteniment.
Protecció	Legal i física
Tipus de protecció:	Inexistent
Observacions protecció:	Tot el perímetre del Castell consta com a BCIN, segons la disposició addicional 1.2 de la Llei 9/93. A part d'això l'espai està protegit amb seguretat i l'accés només es pot fer acompanyat del guia del castell. Els objectes estan en vitrines i no són accessibles al públic.
Data aprovació:	dj., 05/05/1949 - 12:00
Accés	Restringit
Ús actual:	Científic/Lúdic/Cultural

Titularitat	Pública
Titular:	Ajuntament de Gelida
Autoria de la fitxa	Martí Picas. INSITU SL
Data de registre de la fitxa:	ds., 18/05/2024 - 22:08

Descripció

La col·lecció de peces arqueològiques exposada al Centre d'Interpretació del Castell de Gelida és el conjunt de peces procedents de les troballes i excavacions de les coves del Castell i una petita part del conjunt de peces que han aparegut durant les excavacions del castell i que es conserven al Museu d'Arqueologia de Catalunya (dipòsit de Cervera).

Es tracta d'algunes de les peces que millor il·lustren i complementen l'exposició temporal que es va col·locar l'any 2003 amb l'obertura del Centre d'Interpretació del Castell de Gelida, i que presenta diferents àmbits temàtics com una explicació del context del perquè de la construcció del castell de Gelida, un repàs sobre els senyors de Gelida i també els pagesos (les relacions feudals) que vivien a redós de la fortificació. El paper de l'església en el seu estil de vida i moments de vida quotidiana o de guerra i defensa.

D'entre les peces destaquen diferents peces i materials ceràmics (diferents tipus de recipients i plats domèstics, materials de construcció com canals o rajoles), metall (anelles i guarniments de les cavallerisses així com peces quotidianes de ferro com eines i claus) la pedra (un morter domèstic), etc.

Finalment, es presenta a Berenguer Bertran el personatge més singular/ important de la història del castell.

Observacions:

Des de la web del Castell de Gelida es defineix el Centre d'Interpretació inaugurat el 2003, com un recurs destinat als visitants que s'ha establert aprofitant part de les estructures d'un castell del segle XIV. Aquest espai multifuncional, distribuït en dues plantes, inclou una àrea d'informació, serveis, una botiga, i una exposició permanent dedicada a la història i importància del castell.

El projecte va ser impulsat per l'Associació d'Amics del Castell de Gelida amb el suport de l'Ajuntament de Gelida i finançament de la Generalitat de Catalunya i del Ministeri de Foment. Els seus objectius principals són la conservació, investigació, interpretació i difusió del patrimoni històric i natural de Gelida. Informació addicional sobre el projecte, les instal·lacions i les activitats que s'hi realitzen es pot trobar en els vídeos publicats amb motiu del desè aniversari del centre, el 2013.

Història

El castell de Gelida, testimoni del passat medieval i modern de la regió, s'erigeix en un monument emblemàtic que reflecteix l'expansió de la colonització catalana més enllà del riu Llobregat. Enclavat en un entorn natural imponent, aquesta fortificació va ser el nucli original de població de Gelida fins que, durant el segle XVII, el creixement demogràfic i els esdeveniments de la Guerra de Successió van motivar el trasllat de la població cap a la vall, configurant l'actual centre urbà.

Aquesta transformació històrica converteix el castell de Gelida en una peça important de l'evolució urbana i social del terme al llarg del temps. El centre polític del moment era el castell (documentat el 945) i al costat, l'església de Sant Pere, el seu contrapoder (documentada el 998). Paral·lel a aquesta ocupació, també es

documenta l'església de Sant Miquel (antic nucli de Gelida on ara hi ha l'església de Sant Pere, amb una cronologia molt pròxima (1080) i que ja estaria vinculada al mateix nucli poblacional del castell. En les etapes del castell i el poblament, segons Rosselló (2011) hi ha clarament dues etapes. Una primera d'enfortiment comtal clarament vinculada al territori de frontera, i una segona d'afebliment progressiu amb l'auge del món feudal en què el poblament es concentra més al voltant de l'església, pujant el pes de l'església de Sant Pere, i del nucli al voltant de Sant Miquel. L'estructura urbana del nou nucli s'estableix al peu del camí del Castell a Sant Llorenç d'Hortons cap al castell que amb els segles desenvoluparan l'eix dels carrers Marquès de Gelida – carrer Major – Carrer del Pi. Al llarg dels segles, el castell ha experimentat diverses fases d'ocupació i reconstrucció, destacant-se en les incursions musulmanes de 1108 que van devastar la regió del Penedès. Al llarg dels segles, el castell ha passat per mans de diversos propietaris, inclòs el notable Berenguer Bertran al segle XIV, qui va executar importants obres de restauració.

Al castell s'hi han estat fent excavacions arqueològiques des del 1971 fins a l'actualitat, en tres àrees específiques: els voltants de la torre de forma rectangular, l'accés al castell juntament amb una porció del recinte funerari, i el sector conegut com a Pedró. Ja en un període més recent, s'han dut diverses campanyes d'excavació al castell. Especialment, entre el 1991 i 1998 quan es va intervenir en diferents sectors del castell, que van revelar estructures romàniques i baix-medievals, així com enderrocs datats al segle XVII. Finalment, cal esmentar les dutes a terme entre el 2001 i el 2002 es va continuar amb l'excavació en una àrea afectada per la construcció d'un centre d'acolliment de visitants. Els treballs d'excavació i investigació continuen proporcionant noves dades i interpretacions sobre la història i l'evolució del castell de Gelida. A més, el jaciment té un gran potencial per a futures investigacions arqueològiques que poden aprofundir en la comprensió de la vida quotidiana, l'arquitectura i la societat medieval a la regió del Penedès.

Pel que fa a l'estudi i gestió del castell, una figura determinant a la segona meitat del segle XX ha estat el paper que ha jugat l'Associació d'Amics del Castell de Gelida des de la seva fundació el 1965. L'entitat ha estat clau tant en les diferents campanyes d'excavació en diferents èpoques, com en la fase més contemporània, encetada a partir del 2003 amb l'obertura del centre d'interpretació del Castell assumint-ne la gestió de l'espai fins a l'actualitat.

Bibliografia

AAVV (1986). *Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya*. L'Alt Penedès. Generalitat de Catalunya.

AAVV (2018). *El sarcòfag de Berenguer i Nicolau Bertran al Castell de Gelida.* Quaderns Gelidencs d'Història i Societat – 5. Ajuntament de Gelida.

CARAFÍ, Mercè (1998). *L'Abans. Recull gràfic de Gelida, 1890-1965*. Efadós Editorial.

CARAFÍ, Enric i MAURI, Alfred (1990). *El castell de Gelida. Síntesi arquitectònica, històrica i literària per al seu millor coneixement.* Associació d'Amics del Castell de Gelida.

MENCHON, Joan (2001). «Excavacions arqueològiques al Castell de Gelida. Campanya de 1996». *Miscel·lània penedesenca*, 2001, Vol. 26, p. 69-94

MACIAS, Josep M.; REMOLÀ, Josep Anton; MESTRE, Mireia (1994). «El castell de Gelida: L'excavació arqueològica de l'any 1991». *Miscel·lània penedesenca,* Vol. 18, pp. 167-188.

MAURI, Alfred i ROVIRA, Ramon (1990). *Guia del castell de Gelida.* Associació d'Amics del Castell.

RIUS, Jaume (coord.) (2011). *Gelida. Retrats d'un temps.* Andana Edicions.

Enllaços d'interès:

El Castell de Gelida
El castell de Gelida: L’excavació arqueològica de l’any 1991
Excavacions arqueològiques al Castell de Gelida. Campanya de 1996

LA TAULA DEL SERF

Passador
d'un arreu de cavall, de ferro,
fet als segles XIV-XV

Peces en procés de restauració
Morter de pedra

Bol
dels segles XV o XVI
Fragment d'una escudella
dels segles XIV-XV

noble per diners

Rajola del segle XVI, procedent possiblement del monestir de Sant Pere de les Puelles (Barcelona). La decoració es correspon amb el model, en peces fragmentades, trobat a les excavacions realitzades al castell de Gelida.

50 anys